

המשנה ליועצת המשפטית לממשלה

(משפט ציבורי-מינהלי)

י"ט בסיוון התשפ"ד

25 ביוני 2024

לכבוד
היועץ המשפטי למערכת הביטחון
היועץ המשפטי למשרד האוצר
היועצת המשפטית למשרד החינוך

שלום רב,

הנדון: פסק הדין בעתירות הנוגעות לגיוסם של תלמידי ישיבות ותשלום תמיכות למוסדות תורניים

סימוכין: "חוות דעת בעניין הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 27) (העלאת גיל הפטור – חרבות ברזל – הארכת הוראת השעה), התשפ"ד-2024", מיום 16.6.2024

היום, ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ 6198/23 התנועה למען איכות השלטון נ' שר הביטחון, בעתירות העוסקות בגיוסם של תלמידי ישיבות המועמדים לשירות ביטחון ובתשלום תמיכות לשיבות בגין אותם תלמידים.

פסק הדין, שניתן פה אחד, בהרכב מורחב של תשעה שופטי בית המשפט העליון, קבע בתמצית כי על המדינה לפעול לאכיפת חוק שירות ביטחון על תלמידי הישיבות, וכי אין בסיס חוקי להמשיך בהעברת כספי התמיכות לשיבות ולכוללים עבור תלמידים אלה, שלא קיבלו פטור או ששירותם הצבאי איננו דחוי כדין.

נבקש להביא בפניכם מספר הנחיות אופרטיביות הנובעות מפסק הדין, על דעת היועצת המשפטית לממשלה.

בתמצית, על מערכת הביטחון לפעול באופן מיידי לביצוע פסק הדין לגיוסם של תלמידי הישיבות החייבים בשירות צבאי, בהתאם לצרכי הצבא וליכולותיו. במסגרת זו, מערכת הביטחון התחייבה לפעול כבר עתה לגייס 3,000 תלמידי ישיבות בשנת הגיוס הנוכחית, וזאת בנוסף למספר המתגייסים הממוצע בשנים האחרונות. מדובר במספר ראשוני לגיוס מיידי, שאינו משקף באופן מלא את צרכי הצבא הנוכחיים ואת קידום השוויון בנטל, ועל מערכת הביטחון לפעול להצגת תכנית גיוס הכוללת הגדלה של מספר זה. בנוסף, יש להימנע מכל פעולה להעברת כספים, באופן ישיר או עקיף, שיש בה משום תמיכה בפעילותם של אלה שנמנעים מגיוס, או שיש בה משום עקיפת פסיקתו האמורה של בית המשפט.

גיוס בני הישיבות

1. באשר לסוגיית הגיוס, הדגיש בית המשפט, כי על הפוקד להפעיל את סמכותו להוצאת צווי גיוס מתוך התייחסות שוויונית לכל יוצא צבא כהגדרתו בחוק, ללא הבחנה בין תלמיד ישיבה לבין

יתר המיועדים לשירות ביטחון. כן הובהר, כי בהפעלת סמכותו, חובה על הפוקד לתת את הדעת לאתגרים המונחים לפתחו של הצבא ומערכת הביטחון בימים אלה, כמו גם לצורכי הביטחון הקונקרטיים. לפי פסק הדין, כוונתה של הממשלה לקדם חקיקה להסדרת הנושא, איננה שיקול אותו רשאי הפוקד לשקול, גם אם מדובר כביכול בתקופה קצרה. לבסוף, בית המשפט הבהיר כי לעניין אופן אכיפת חובת הגיוס על בני הישיבות, ניתן להתחשב בצורך בהיערכות של רשויות הצבא לגיוסם; ואולם, אף בהפעלת סמכותו זו ובפעולות לגיבוש תוכניות לגיוס מדורג של תלמידי הישיבות, על רשויות הצבא לפעול בהתאם לכללי המשפט המנהלי.

2. כפי שנמסר מטעם המדינה במהלך הדיון, בהיעדר חקיקה הקובעת אחרת, הכלל שלפיו על מערכת הביטחון לפעול הוא גיוס שוויוני לכל. היקפי הגיוס בפועל חייבים להיגזר מצרכי הצבא הנוכחיים ולהלום את עקרון השוויון. גיוס של 3,000 בני ישיבות לשנת הגיוס המתחילה בחודש יוני 2024, בנוסף למספר המתגייסים הממוצע שנרשם מקרב הציבור החרדי בשנים האחרונות – משקף מספר ראשוני בלבד, לגיוס בטווח המיידני, והוא איננו הולם את צרכי הצבא או מגשים את ערך השוויון.

3. כאמור בחוות הדעת המשפטית מיום 16.6.2024, בעניין הצעת החוק להארכת הוראת השעה בדבר העלאת גיל הפטור משירות מילואים, שר הביטחון התחייב כי במהלך החודש הקרוב, מערכת הביטחון תנקוט בצעדים מידיים למיצוי פוטנציאל הגיוס, וכן יינקטו צעדים נוספים, לרבות על-ידי הממשלה לאור חובתה לצמצם את הפגיעה בשוויון בנשיאה בנטל שירות הביטחון.

4. לאור האמור, על מערכת הביטחון לפעול באופן מיידני לביצוע פסק הדין לגיוסם של תלמידי הישיבות החייבים בשירות צבאי, בהתאם לצרכי הצבא וליכולותיו כאמור לעיל, ועל-פי התחייבותה – לגייס 3,000 מתגייסים, בנוסף למספר המתגייסים הממוצע בשנים האחרונות. במקביל, יש להציג תכנית גיוס, הכוללת נקיטת הצעדים הדרושים לשם מיצוי פוטנציאל הגיוס ולהגדלת המספר האמור של 3,000 מתגייסים, לאור צרכי הצבא הנוכחיים ולשם קידום השוויון בנטל.

יוזכר, כי בהתאם לפסיקת בית המשפט, חובתה של מערכת הביטחון לגיוסם של תלמידי הישיבות קמה כבר ביום 1.7.2023.

תמיכות לתלמידי מוסדות תורניים החייבים בגיוס

5. בהתאם לפסק הדין, דחיית השירות והלימודים במוסדות התורניים "הם שני הצדדים של אותו מטבע: בהעדר בסיס חוקי לדחיית השירות, נשמט הבסיס החוקי לעידוד ולתמיכת המדינה בפעילותם של אלה שנמנעים מגיוס. לא ניתן להלום התנהלות בלתי חוקית במישור דחיית הגיוס, באופן שסותר מפורשות הלכה של בית משפט זה בסוגיה זו (בין אם בדרך של החלטת הממשלה שלא לאכוף את הדין במסגרת החלטת ממשלה 682 ובין אם בדרך אחרת) ולצדה המשך העברת תמיכות למימון הפעילות שבגינה מבוקשת דחיית השירות האמורה" (פס' 69 לפסק הדין). על כן, פסק בית המשפט העליון, כי התמיכות שהועברו למוסדות התורניים בגין התלמידים החייבים בגיוס היו בלתי חוקיות, החל ממועד פקיעת פרק ג' לחוק שירות ביטחון, ביום 1.7.2023. במישור הסעד, נקבע כי בהתאם לדוקטרינת הבטלות

היחסית, "המועד שבו לא ניתן עוד להעביר את כספי התמיכות הוא מיום 1.4.2024 – מועד פקיעתה של החלטת ממשלה 682".

6. בית המשפט הוסיף וקבע, כי בהתאם לסעיף 38(ד) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], תשמ"ו-1986, אותם תלמידים שהחזיקו בדחיית שירות שפקעה, מחויבים להתייצב מיוזמתם למילוי חובתם ("לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות ביטחון או להמשך השירות") בתום תקופת הדחייה. ככל שתלמיד מסוים יבקש להתגייס, אך בקשתו תיענה בשלילה, פתוחה לפני המוסד בו הוא לומד הדלת לפנות למשרד החינוך בבקשה מתאימה.

7. לאור האמור, יש להימנע מכל פעולה להעברת כספים, באופן ישיר או עקיף, שיש בה משום תמיכה בפעילותם של אלה שנמנעים מגיוס, או שיש בה משום עקיפת פסיקתו האמורה של בית המשפט. פסיקה זו משליכה אף על תמיכות ואפיקי מימון אחרים המיועדים לתלמידי מוסדות תורניים החייבים בשירות צבאי. בהקשר זה, הובאה בפנינו חוות דעתו של היועץ המשפטי של משרד האוצר, והתקיימו ישיבות בהשתתפות כלל הגורמים הרלוונטיים לבחינת הדברים. בימים הקרובים, יועברו הנחיות משפטיות מתאימות גם בעניין זה.

בברכה,

ד"ר גיל לימון, עו"ד
המשנה ליועצת המשפטית לממשלה
(משפט ציבורי-מינהלי)

העתק:

היועצת המשפטית לממשלה
המשנה ליועצת המשפטית לממשלה – מנהל מערך ייעוץ וחקיקה
הפרקליטה הצבאית הראשית
המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט ציבורי-חוקתי)
מנהל מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה